

Біліченко Олена Василівна,
*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету (МПВ)
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
Павлова Ю. С.*

ПРОБЛЕМИ ЗМІНИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСУДНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Внаслідок повномасштабної збройної агресії рф проти України, на всій території нашої держави було введено воєнний стан, що підтверджується Указом Президента від 24.02.2022 р. № 64/2022, затвердженим Законом України від 24.02.2022 № 2102-XI.

На конституційному рівні закріплена норма, яка містить заборону стосовно обмеження права на судовий захист навіть в умовах воєнного стану [1].

У зв'язку з даною ситуацією, нагальним є питання стосовно звернення особи до суду, який не матиме можливості здійснювати правосуддя, знаходячись у зоні бойових дій чи на тимчасово окупованих територіях, як наслідок виникає необхідність зміни територіальної підсудності.

Загальними засадами функціонування системи правосуддя під час воєнного стану є положення законів «Про правовий режим воєнного стану», «Про судоустрій та статус суддів» тощо. Зокрема вказується, що у випадку неможливості здійснювати правосуддя судами, які функціонують на території, де введено воєнний стан, то законами передбачена змога змінити територіальну підсудність судових справ, які перебувають на розгляді даного суду, чи змінити місцезнаходження судів згідно із законодавством [3]. Також передбачається, що у випадках, коли відправлення правосуддя неможливе в силу об'єктивних причин при воєнному чи надзвичайному стані, то територіальна підсудність справ, які розглядаються у даному суді, відповідно до рішення Вищої ради правосуддя, за поданням Голови Верховного Суду (далі – Голова ВС) може змінюватися, тобто справа передається до суду, який за територіальною ознакою є найближчим до суду, що не може здійснювати правосуддя. Якщо Вища рада правосуддя не може виконати дане повноваження, тоді воно здійснюється за розпорядженням Голови ВС [4]. Після цього суд, який тимчасово припинив

свої повноваження, й відповідно змінена підсудність справ, не має повноважень щодо розгляду будь-яких справ та ухвалення рішень, навіть якщо в нього є можливість фактично це зробити. Також відповідну норму містить ЦПК, де зазначається, що при ліквідації чи припиненні діяльності суду, справи, які перебували у його провадженні, невідкладно передаються до визначеного законом суду, а якщо не було визначено такий суд – до суду, який територіально найближчий до суду, що ліквідовано або діяльність якого призупинено [2]. Якщо після видання даного розпорядження все ще надходять заяви до цього суду, то за можливістю вони передаються за підсудністю до суду, який зазначений у розпорядженні.

Так, одним із розпоряджень Голови ВС є «Про зміну територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану (окремі суди Донецької, Запорізької та Харківської областей)» від 14.03.2022 р. № 7/0/9-22, відповідно до якого справи Краснолиманського міського суду Донецької області передаються до Індустріального районного суду м. Дніпропетровська; справи Енергодарського міського суду, Якимівського районного суду Запорізької області переходять до Самарського районного суду м. Дніпропетровська і т.д. [5].

Таким чином, розгляд справи буде здійснюватися іншим судом, у результаті припинення діяльності суду, розташованого на тимчасово окупованій території чи в зоні активних бойових дій, й завершує вирішення переданих справ.

Іншою серйозною проблемою є ситуація, коли неможливо з різних об'єктивних причин вивести судові справи з окупованих територій або територій, де ведуться активні бойові дії, тому розгляд справи неможливий, адже відсутні матеріали такої справи. ЦПК у розділі X наводить порядок відновлення втраченого судового провадження, яке може відбутися за заявою учасника справи чи за ініціативою суду, за умови, що така справа була завершена ухваленням рішення чи було закрито провадження у ній [2]. Відновлення такого провадження можна здійснити як за зміненою підсудністю, так і з відновленням підсудності в суді, де розглядалася дана справа.

Розглядаючи випадки визначення підсудності цивільних справ за участю внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), то варто зазначити, що це здійснюється відповідно до загальних правил, передбачених ЦПК з наявною особливістю, що загальні та деякі правила альтернативної підсудності прив'язуються до місця проживання від-

повідача чи позивача. Таким чином, правила загальної та альтернативної підсудності будуть визначатися згідно з довідкою ВПО, в якій зазначається адреса проживання даної особи.

Підводячи підсумки, слід сказати, що воєнний стан вніс свої корективи у діяльність судів й розгляд справ. Проте, наша судова система продовжує своє функціонування, здійснює відправлення правосуддя та забезпечує право на судовий захист. Варто також не забувати, що у випадку настання небезпеки для відвідувачів суду, його працівників, суддів, потрібно негайно ухвалити рішення про призупинення здійснення судочинства відповідним судом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст.250.2.
4. Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ: Закон України від 03.03.2022 № 2112-IX. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 55.
5. Розпорядження про визначення територіальної підсудності справ. Портал судової влади України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/temp/test/Rozp_14_03_2022.pdf?fbclid=IwAR1pdpDe4XAQ9X5yAPoF2oo9rdmOQVIX5XUyJX1l5Q5bwTH94EjMs3E23Ss.